

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Сергей Тодоров Найденов
Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – гр. Свищов
Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление 3.8. Икономика
Научна специалност: „Икономика и управление (аграрна икономика)“

Относно: Конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност Икономика и управление (аграрна икономика) в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, обн. в ДВ бр.92/03.11.2023 за нуждите на катедра „Аграрна икономика“.

1. Информация за конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (аграрна икономика)“, за нуждите на катедра „Аграрна икономика“ в СА „Д. А. Ценов“, Факултет „Производствен и търговски бизнес“. Конкурсът е обнародван в ДВ бр.92/03.11.2023г. За участие в конкурса са подадени документи от единствен кандидат гл. ас. д-р Елена Йорданова Шопова.

2. Основание за написване на становище

Основание за написването на това Становище е Заповед № 1189 от 15.12.2023г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“, базирана на чл.5., ал.1 и чл. 121., ал. 1. и ал. 2. от ПРАССА, решение на факултет „Производствен и търговски бизнес“, Протокол № 4/13.12.2023г. и във връзка с обявен конкурс за академичната длъжност „доцент“ – един по област на висше образование : 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност: Икономика и управление (аграрна икономика), за нуждите на катедра „Аграрна икономика“ в СА „Д. А. Ценов“, Факултет „Производствен и търговски бизнес“. Конкурсът е обнародван в ДВ бр.92/03.11.2023.

3. Персонална характеристика на кандидата

Съгласно процедурата по конкурса за „доцент“ ще представя кратка професионална биография на кандидата гл. ас. д-р Елена Йорданова Шопова, родена през 1973г. в гр. Свищов.

Елена Йорданова Шопова през периода 1991 – 1996г. завършва ВТУ "Св.св. Кирил и Методий", Велико Търново, Образователна степен: Магистър по българска филология.

Периода 1996 – 2008г. постъпва на работа в : СОУ "Николай Катранов", Свищов, на длъжност преподавател по български език и литература. Работейки на тази длъжност, участникът в конкурса съумява в годините от 1998 – 2001г. да придобие Образователна степен: Висше, магистър икономист-финансов мениджър в Стопанска академия "Д. А. Ценов", Свищов.

През 2008г. постъпва на работа в Стопанска академия "Д. А. Ценов", Свищов, като асистент. През 2010г. заема длъжността старши асистент, а през 2011г. до сега заема длъжността главен асистент.

През 2014г. защитава дисертационен труд и ѝ се присъжда научната и образователна степен „доктор“ по икономика.

От май 2016г. е член на Съюза на учените в България, за което е представила и Диплома за членство.

От 2017г. досега е : Катедрен Алумни координатор, първоначално на катедра „Мениджмънт“ към факултет „Мениджмънт и маркетинг“ и впоследствие на катедра „Аграрна икономика“ към факултет „Производствен и търговски бизнес“.

За мандат 2023 – 2027г. е избрана за Общински съветник в ОбС, община Свищов на длъжност: Председател на Постоянна комисия по “Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество“ и като Заместник-председател на Постоянна комисия по “Нормативна уредба, граждански права, обществен ред и сигурност“ Владее руски, английски и словашки езици.

4. Обща (количествена и качествена) оценка на учебно-преподавателската работа.

От представената **служебна справка** за академичната заетост на гл. ас. д-р Елена Йорданова Шопова за обучението на студенти в ОКС „бакалавър“ през последните пет учебни години се установява, че **тя е над утвърдения за висшето училище норматив.**

Кандидатът участва в разработването и преподаването на 16 лекционни курса - 12 лекционни курса в ОКС „бакалавър“ и 4 в ОКС „магистър“. По-конкретно това са: ОКС „бакалавър“ : Аграрен мениджмънт, Аграрна екология, Селски и аграрен туризъм, Развитие на селските райони, Екологично и устойчиво развитие на агрофирмата, Аграрно предприемачество, Регламенти и стандартизация на аграрното производство, Екологично и устойчиво развитие на бизнеса, Екологичен туризъм, Въведение в агробизнеса, Стратегически решения в агробизнеса, Малък и семеен агробизнес.

Освен това кандидатът по конкурса е ангажиран и в обучението на студенти в ОКС „Магистър“ чрез преподаване на дисциплините: Алтернативни

източници на доходи в селските райони, Малък и семеен агробизнес, Развитие на селските райони.

Задължителен елемент от общата оценка на учебно - преподавателската работа на всеки кандидат за заемане на академичната длъжност „доцент“ е неговото участие в осигуряването на учебния процес с качествени лекционни курсове, учебни помагала и академични учебници. В този аспект, преподаваните от гл. ас. д-р Елена Йорданова Шопова учебни дисциплини са осигурени с актуални по съдържание авторски и съавторски текстове, които са отпечатани в реномирани издателства.

Справка от Център за професионално обучение към СА „Д. А. Ценов“ Свищов конкретизира разработеното учебно съдържание и учебни програми по дисциплините:

1. „Управление на поведението в класната стая“, изучавана в квалификационен курс за присъждане на квалификационни кредити на педагогически специалисти по Наредба №15/2019г. на МОН „Управление на поведението в класната стая“, в периода 02.11.2018 – 15.11.2018г.;

2. „Атестиране на дейността на педагогическите специалисти“, изучавана в квалификационен курс за присъждане на квалификационни кредити на педагогически специалисти по Наредба №15/2019г. на МОН „Атестиране на дейността на педагогическите специалисти“, в периода 31.10.2019 – 2.11.2019г.;

3. „Организация на делови срещи и мероприятия“, изучавана в квалификационно обучение по част от професия „Офис секретар“, специалност „Административно обслужване“, в периода 17.06.2022 – 11.08.2022г., Проект „Успешни заедно от Националния план за действие по заетостта“, по договор между СА „Д. А. Ценов“ и АИКБ София;

4. „Повишаване на личната отговорност и дисциплина чрез управление на времето“, изучавана в квалификационно обучение „Повишаване на личната отговорност и дисциплина чрез управление на времето“, в периода 13.06.2022 – 16.06.2022г., Проект „Успешни заедно от Националния план за действие по заетостта“, по договор между СА „Д. А. Ценов“ и АИКБ София;

5. „Общуване на български език“, изучавана в обучение по Ключова компетентност: Общуване на роден език, курс „Общуване на български език“ по договор между „СА Д. А. Ценов“ и Община Свищов, Проект № BG05M9OP001-2.056.0015-C01 „Социално - икономическа интеграция на уязвими групи. Интегрирани мерки за подобряване достъпа до образование в община Свищов“, финансиран от ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020г. и ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020г. съфинансиран от ЕС чрез Европейския социален фонд (ЕСФ).

През 2016г. участникът в конкурса издава, след рецензиране самостоятелен учебник „Екологична политика и социална отговорност“.

В съавторство представя 3 учебника, както следва:

1. Каменов, К., Йорданова, Е. (2014). Администриране в управлението и публична администрация. В. Търново: Фабер. ISBN: 978-619-00-0107-2.

Участието на гл. ас. д-р Елена Йорданова в написването на учебника е Част втора – глави VI, VII, VIII, IX и X.

2. Сирашки, Х., Йорданова, Е. и др. (2016). Управление на качеството. Свищов: АИ Ценов. ISBN: 978-954-23-1128-7 *Участието на гл. ас. д-р Елена Йорданова в написването на учебника е тема 4; тема 5; тест 4 и тест 5.*

3. Асенов, А., Дилков, Ц., Емилова, И., Панайотов, В., Алексиева, Д., Йорданова, Е. и др. (2020). Управленски аспекти на организацията. Свищов: АИ Ценов, ISBN: 978-954-23-1795-1 .

Участието на гл. ас. д-р Елена Йорданова в написването на учебника е тема 3-та.

Учебни пособия и ръководства (1)

1. Йорданова, Е. (2016). Екологична политика и социална отговорност. Ръководство за семинарни занятия, В. Търново: ВЕСТА, 100 с., ISBN: 978-954-543-059-6

Не може да не се отбележи и разработената от нея Учебна програма по дисциплината „Управление на конфликти“ в ОКС „Бакалавър“ 2020г.

Съгласно издаденото приложение към документацията по конкурса удостоверение от ръководството на СА „Д. А. Ценов“ се установява, че към 20.11.23г. кандидатът има общ трудов стаж над 27 (двадесет и седем) години, в това число във висшето училище над 15 (петнадесет) години.

Посочените **количествени и качествени параметри на учебно – преподавателската работа на кандидата** за заемане на академичната длъжност „доцент“ **дават основание да се изрази много добра оценка** за професионалното й равнище в рамките на аудиторната и извън аудиторната заетост.

5. Обща (количествена и качествена) оценка на научните изследвания и изследователската дейност

Количествената характеристика на научните изследвания и изследователската дейност на гл. ас. д-р Елена Йорданова Шопова е изготвена въз основа на данни от списъците на публикациите, представени от кандидата за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Общ брой публикации 28, от тях самостоятелни – 23. Съвместните публикации са 5 (3 студии и 2 статии).

В структурно и цифрово изражение тя е следната: монография – 1бр., студии - 5 бр., научни статии - 10 бр., доклади - 12 бр. За посочените в списъците заглавия и библиографски данни за монографичния труд и равностойните публикации в специализирани научни издания, и на докладите,

гл. ас. д-р Елена Йорданова Шопова е удостоверила писмено със съответните справки, че не повтарят представените за придобиване на ОНС „доктор“.

В публикациите разработени от авторски колектив коректно е разграничено участието на кандидата.

Докладите са представени на национални и международни форуми.

Кандидатът в конкурса има публикации в Scopus и Web of Science: 1 Статии - 1 (Група Г 6.1., съвместна) и Публикации на английски: 1 Статии – 1 (Група Г 6.1., съвместна).

Общият брой страници на апробираната и дисеминирана научна продукция възлиза на **506 страници** (от които самостоятелни публикации – 405 стр. от тях -200 стр. самостоятелен учебник, и в съавторство – 101 стр). Разпределени по вид научна продукция (в монография – 200 стр., в студии – 143 стр., в статии – 95 стр. и в доклади – 68 стр.).

От представената **Справка** за изпълнение на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ по област на висше образование : 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност: Икономика и управление (аграрна икономика), и на допълнителните изисквания посочени в ПРАССА е видно, че гл. ас. д-р **Елена Йорданова Шопова отговаря на изискванията**. Така например, кандидатът има необходимите й 50 точки по група показатели „А“ (защитен дисертационен труд). По група показатели „В“ е представена самостоятелна монография, издадена през 2023г. (100 точки), по група показатели „Г“ при необходимости 200 точки, д-р Шопова декларира 259 точки, по група показатели „Д“ (цитирания) при минимум 50 точки, кандидатът декларира 85 точки.

След защита на ОНС доктор, Елена Йорданова Шопова е участвала в три научноизследователски проекта, финансирани от държавната субсидия за научна дейност, включително един проект като ръководител и два като член на екипа. Участвала е също така и в проект „Икономическото образование в България 2030“, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“.

От представените данни е видно, че в количествен аспект **общият резултат при сбируването на точките от отделните групи е 494 точки**, резултат, надминаващ минималните изисквания. Но не по-маловажни са и качествените характеристики на направените изследвания.

Публикациите са фокусирани основно в областите на управлението на човешкия фактор, екологично-етичната поведенческа промяна, управление и екологизация на съвременното земеделие, обучение и управленски умения за устойчивост и ефективност на управленския процес. Важно е да се отбележи, че **публикациите на кандидата са тясно свързани с научната специалност, по която е обявен настоящият конкурс**. В тази връзка ще акцентирам върху качествата на монографичното изследване „Управленски аспекти в

съвременното земеделие“, Издателство: Верига Домино ЕООД, В. Търново, 200 стр., ISBN 978-619-04- 0026-4, защото за мен тази публикация е задълбочен икономически мироглед на научната творческа дейност на автора до момента. Чрез това самостоятелно изследване тя се представя като знаещ, можещ и подготвен изследовател да осъществи едно задълбочено проучване с теоретико-приложен характер и с аргументирано извеждане на работещи практически решения. Актуалността на анализирания проблематика произтича от осъзнатата необходимост от изследване на управленските аспекти в съвременното земеделие във връзка с адаптирането му към динамичните промени в организационната и околната среда и осигуряването на ефективност на управленската дейност и устойчивост на земеделските практики. Иновативният подход в управлението на агроорганизациите, предложен и изследван в монографичния труд, съчетава традиционните управленски подходи, стилове и практики, насочвайки вниманието преди всичко върху човешкия фактор в земеделските стопанства в условията на трансформираща се към устойчивост икономика.

Останалите научни публикации от приложния списък по конкурса, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни база данни с научна информация акцентират върху водещата роля на човешкия фактор, като приоритетите са насочени към стимулиране на приемствеността между поколенията и предаване на опита и уменията, водещи до успех на земеделските стопанства. Като проблем се откроява тенденцията, свързана с напредналата възраст на повечето земеделски производители и липсата на достатъчно образовани и компетентни предприемачи, които да използват предимствата на технологиите в земеделието.

Публикациите в неререферирани списания с научно рецензиране проследяват основните тенденции в развитието на аграрния сектор, финансирането му, неговата екологичност, както и устойчивото използване на природните ресурси у нас и в ЕС отчитайки икономическата ефективност и съответните рискове.

Всичко това показва, че изследователската дейност в областта на съвременното земеделие, неговата организационна и околна среда, ефективността на управленската дейност и устойчивостта на земеделските практики на гл. ас. д-р Елена Шопова има разностранен характер и подчертан стремеж да се обхванат значимите икономически проблеми на аграрния сектор както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект.

Специално внимание следва да се обърне и върху положителните качества на авторските текстове на д-р Шопова в представените учебници по конкурса, тъй като в тях авторът е съумял въз основа на общоприетите икономически принципи да очертае особеностите на администрирането в управлението и публичната администрация, управлението на качеството и управленските аспекти на организацията. Това е постигнато благодарение на

индивидуална професионална подготовка. Тези публикации представят автора не само като способен университетски преподавател, но и като изследовател.

6. Характеризиране на научните приноси

При внимателно анализиране на тематичната насоченост в съдържанието на представените публикации за участие в обявеният конкурс за академичната длъжност „доцент“ от д-р Елена Шопова, се откроява една пътеводна звезда, а именно изследване управленските аспекти в съвременното земеделие и необходимостта от адаптирането му към динамичните промени в организационната и околната среда. В тази връзка се предлагат разнообразни решения, начини и средства за практическа реализация. поради това и в очертаните насоки би следвало да се търсят научните приноси на кандидата, които в обобщен вид могат да се характеризират така:

А) Научни приноси:

1. Научни приноси с теоретичен характер

➤ Систематизирана и доразвита е теорията за управленските аспекти в съвременното земеделие във връзка с адаптирането към динамичните промени в организационната и околната среда и осигуряването на ефективност на управленската дейност и устойчивост на земеделските практики. Предложена е авторова гледна точка и анализ на управленските аспекти и ролята на човешкия фактор за устойчивостта на съвременните агроорганизации и неговата значимост за цялостното развитие на аграрния сектор. [Монография, Група Г публикации 6.1., 7.1., 7.2., 7.4., 7.5., 7.6., 7.7.].

➤ Разгледана е хронологията на еволюцията в общественото и организационното развитие и е поставен акцент върху значението на човешкия фактор в управлението на организациите, като е обосновано неговото водещо значение за постигане на устойчив управленски процес. [Монография, Група Г публикации 7.8., 7.9., 7.10., 7.15., 7.17., 7.20., 7.21.].

➤ Систематизирана и доразвита е теорията за ролята на човешкия фактор от гледна точка на нейната същност, характеристики, основни теории, подходи. Изследвано е в исторически план, развитието на човешките отношения в рамките на управленския процес в условията на национална специфичност, европейска социална среда и глоболизиращо се световно стопанство. [Монография, Група Г публикации 7.13., 7.21., 9.3., 9.5.]

Б) Научно-приложни приноси:

1. Научно-приложни приноси с методически характер

➤ Изследването е структурирано в два основни аспекта - първият, *управленски аспект* на разсъждение, включва открити и анализирани управленски умения, методика за изграждане и прилагане на подходящи за новите социални и природни условия разгледани управленски умения и предложен нов иновативен подход, които утвърждават принципите на устойчивото развитие. Вторият, *екологосъобразен аспект*, разглежда същността, принципите и значението на социалната и екологичната отговорност. Утвърден е изводът, че основна предпоставка за етичност и ефективност на управленския процес в съвременното земеделие са изграждането на адекватни управленски умения и приемането на подходящ управленски подход, обединяващи индивидуалните потребности и организационните цели, както и целите на земеделското стопанство за икономическо развитие и растеж с принципите на устойчивото развитие. [Монография, Група Г публикации 6.1., 7.1., 7.2., 7.4., 7.5., 7.6., 7.7., 7.8, 7.9, 7.13, 7.15, 9.1]

➤ Обоснована и доказана е, в резултат на направените изследвания и разсъждения, анализ и обобщаване на теоретични постановки, необходимостта от доразвиване, обогатяване и подобряване на управлението в съвременното земеделие, чрез предложени автори: екологично-етичен *ценностен подход* за постигане на управленска устойчивост, *модел* за екологосъобразен управленски процес в земеделските стопанства, *методика* за съвместяване и прилагане на мениджърски умения, *методика* за устойчиво развитие на съвременното земеделие. [Монография, Група Г публикации 7.17, 7.18., 7.21., 9.5].

➤ Предложена и разработена е авторова концепция за изграждане на *екологично-етична структура (ЕЕС)* на управление в съвременното земеделие. [Монография, Група Г публикации 7.17, 7.18., 7.21., 9.5]

➤ Разработена е *методика за устойчиво развитие на съвременното земеделие*. [Монография].

➤ Разработен е секторно ориентиран *методически инструментариум, отразяващ особеностите на земеделски стопанства от Великотърновски регион*, който доказва необходимостта от приемане на екологосъобразни практики, съобразени с особеностите на конкретното земеделско стопанство [Монография].

2. Научно-приложни приноси с емпиричен характер

➤ Оценени са степента на разпространение, възможностите и значението на авторския холистичен управленски подход и иновативен устойчив модел за управление, чиято необходимост е доказана чрез лични анкетни проучвания и преки наблюдения в земеделски стопанства от Великотърновски регион, като са обобщени основни изводи и са дефинирани препоръки и решения за тяхното приемане и прилагане. Проучени и анализирани са възможностите да се влияе в екологично-етична насока върху поведението на човешкия фактор, което да допринесе за ефективността и устойчивостта на управленския процес. [Монография].

➤ Предложената методика за устойчиво развитие на съвременното земеделие установява потребността от засилване на екологично-етичния компонент в организационната стратегия чрез екологосъобразни практики, екологични инициативи и социално отговорни дейности. [Монография, Група Г публикации 7.19].

➤ Разкрити са важни за земеделските стопанства проблеми в областта на обучението на служителите и са формулирани изводи и препоръки. Оценена и анализирана е степента на инвестиране в образованието на земеделските производители и работници. [Монография, Група Г публикации 6.1., 7.9., 7.10., 7.11., 7.15., 9.2.].

➤ Установено е, че нарастващите изисквания в сферата на съвременното земеделие и навлизането на нови европейски стандарти, свързани с аграрния сектор, налагат необходимостта от приемане и прилагане на нови управленски подходи, които да съчетават традиционната практика с новостите в променящата се среда. [Монография, Група Г публикации 6.1., 7.1., 7.2., 7.3., 7.4., 7.5., 7.6., 7.7., 7.8., 7.9., 7.10., 7.11., 7.12., 7.13., 7.14., 7.15., 7.16., 7.17., 7.18., 7.19., 7.20., 7.21., 9.1., 9.2., 9.3., 9.4., 9.5.]

7. Академична известност

От приложената Справка за изпълнение на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ е видно, че съществена част от научните публикации на д-р Шопова са цитирани от други автори, като по група показатели „Д“ **със събраните 85 точки тя надхвърля необходимите ѝ 50 точки.** Това е достатъчно основание да се направи изводът, че д-р Шопова е известна в научните среди и научните ѝ резултати касаещи управленските аспекти в съвременното земеделие, ефективността и устойчивостта на земеделските практики, екологосъобразният управленски процес са признати от нейните колеги както от СА „Д. А. Ценов“, така и от други български университети.

8. Допуснати слабости, критични бележки, препоръки

Не констатирам съществени слабости в научната продукция на кандидата. Установяват се някои повторения на текстове и постановки в различни публикации, но това е разбираемо и в известна степен неизбежно. Доброжелателно отправям следните препоръки:

- в бъдеще да публикува свои научни трудове и в чуждестранни реферирани издания;
- да използва натрупаният си опит и знания в инициране и ръководство на научно-изследователски и международни проекти;
- да се ангажира с научно ръководство на докторанти.

9. Обобщена оценка

Въз основа на представената информация и документация може да се потвърди, че са спазени изискванията на действащата нормативна уредба. Предоставените материали по конкурса достоверно отразяват дейността на кандидата. Те са валидирани от съответните длъжностни лица.

Всичко това ми дава основание да декларирам подкрепата си за **кандидатурата на гл. ас. д-р Елена Йорданова Шопова по обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по научна специалност „Икономика и управление“ (аграрна икономика) и да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури, назначено със Заповед № 1189 от 15.12.2023г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ и на Факултетния съвет на факултет „Производствен и търговски бизнес“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов да подкрепят настоящата кандидатура.**

гр. Свищов
18.01.2024 г.

Изготвил становището:

/доц. д-р Сергей Г

